

Luento 4

Aliohjelmien toteutus

Tyypit
Parametrit
Aktivointitietue (AT)
AT-pino
Rekursio

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

1

Aliohjelmatyypit (2)

- Korkean tason ohjelmointikielen käsitteet
  - aliohjelma, proseduuri
    - parametrit
  - funktio
    - parametrit, paluuarvo
  - metodi
    - parametrit, ehkä paluuarvo
- Konekielen tason vastaavat käsitteet
  - aliohjelma
    - parametrit ja paluuarvo(t)

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

2

Parametrit ja paluuarvo (2)

- Muodolliset parametrit
  - määritelty aliohjelmassa ohjelmointihetkellä
  - tietty järjestys ja tyyppi
  - paluuarvot
    - käsittely hyvin samalla tavalla kuin parametreillekin
- Todelliset parametrit ja paluuarvo
  - todelliset parametrit sijoitetaan muodollisten parametrien paikalle kutsuhetkellä suoritusaikana
  - paluuarvo saadaan paluuhetkellä ja sitä käytetään kuten mitä tahansa arvoa

```
Tulosta (int x, y)
Laske(int x): int
```

```
Tulosta (5, apu);
x = Laske(y+234);
```

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

3

Parametrityypit (4)

- Arvoparametri
  - välitetään parametrin arvo kutsuhetkellä
  - arvoa ei voi muuttaa
- Viiteparametri
  - välitetään parametrin osoite
  - arvo voidaan lukea, arvoa voi muuttaa
- Nimiparametri
  - välitetään parametrin nimi
  - nimi (merkkijono) kuvataan arvoksi kutsuhetkellä
  - semantiikka määräytyy vasta kutsuhetkellä

```
Swap(i, k);      Swap(i, T[i]);
```

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

4

Arvoparametri (10)

- Välitetään todellisen parametrin arvo
  - muuttuja, vakio, lauseke, pointteri, olioviite
- Aliohjelma ei voi muuttaa mitenkään todellisen parametrina käytettyä muuttujaa
  - muuttujan (esim. y) arvo
  - olioviitteen arvo
  - lausekkeen arvo
  - muuta arvoparametrin arvoa aliohjelmassa
⇒ muutetaan todellisen parametrin arvon kopiota!
  - todellisen parametrin ptrX arvoa ei voi muuttaa
  - osoitinmuuttujan osoittamaa arvoa voidaan muuttaa
- Javassa ja C:ssä vain arvoparametreja

```
Tulosta (A+3, B)
```

```
arvon
kopio
```

```
Laske (int y, *ptrX);
{
    ...
    y = 5;
    *ptrX = 10
}
```

Viiteparametri (5)

- Välitetään todellisen parametrin osoite
  - muuttujan osoite
- Aliohjelma voi muuttaa parametrina annettua muuttujan arvoa
- Pascalin var parametri

```
Summaa (54, Sum)
```

```
pointteri
```

```
Summaa (x: int; var cum_sum: int)
{
    ...
    cum_sum = cum_sum + x;
    ...
}
Summaa (6, Kok_lkm)
```

vt. C:ssä arvoparametrina välitetyn osoitinmuuttujan osoittaman arvon (PtrX, ed. kalvo) muuttaminen

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

5

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

6

Nimiparametri (6)

- Välitetään todellisen parametrin nimi

- merkkijono!
- Algol 60
- yleensä makrot
- sivuvaikutuksia
- nimiparametri korvataan todellisella parametrilla joka viittauskohdassa tekstuaalisesti

```
void swap (name int x, y)
{
  int t;
  t := x; x := y; y := t;
}
```

```
swap(i,j)
t := i; i := j; j := t;
```

Ei käsitellä enää jatkossa.

entä: swap (n, A[n]) % n ↔ A[n]
t := n; n := A[n]; A[n] := t;

"väärä" n

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

7

Aliohjelmien toteutuksen osat (5)

- Paluuosoite
  - kutsukohtaa seuraava käskyn osoite
- Parametrien välitys
- Paluuarvon välitys
- Paikalliset muuttujat
- Rekistereiden allokointi (varaus)
  - kutsuvalla ohjelman osalla voi olla käytössä rekistereitä, joiden arvon halutaan säilyä!
    - päohjelma, toinen aliohjelma, sama aliohjelma, metodi, ...
  - käytettyjen rekistereiden arvot pitää aluksi tallettaa muistiin ja lopuksi palauttaa ennalleen

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

8

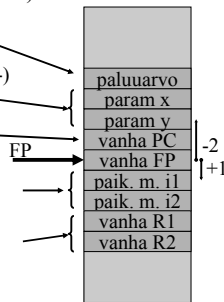
Aktivointitietue (7)

(activation record, activation frame)

int funcA (int x,y);

- Aliohjelman toteutusmuoto (ttk-91)

- funktion paluuarvo (tai kaikki paluuarvot)
- kaikkien (sisäänmeno- ja ulostulo-) parametrien arvot
- paluuosoite
- kutsukohdan aktivointitietue
- kaikki paikalliset muuttujat ja tietorakenteet
- aliohjelman ajaksi talletettujen rekistereiden alkuperäiset arvot

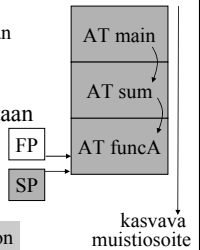
14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

Aktivointitietueiden hallinta (4)

- Aktivointitietueet (AT) varataan ja vapautetaan dynaamisesti (suoritusaikana) pinosta (muistista)
  - SP (=R6) osoittaa pinon pinnalle
- Aktivointitietuepino
  - FP (R7) osoittaa voimassa olevan AT:n sovittoon kohtaan (ttk-91: vanhan FP:n osoite)
- Pinossa olevaa AT:tä rakennetaan ja puretaan käskyillä:
  - PUSH, POP, PUSHR, POPR
  - CALL, EXIT

Talleta R0-R5 pinoon

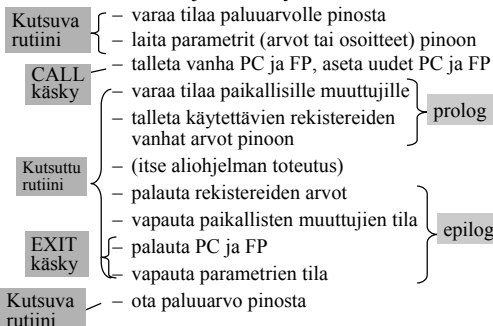
14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

10

Aliohjelman käytön toteutus (12)

- Toteutus jaettu eri yksiköille

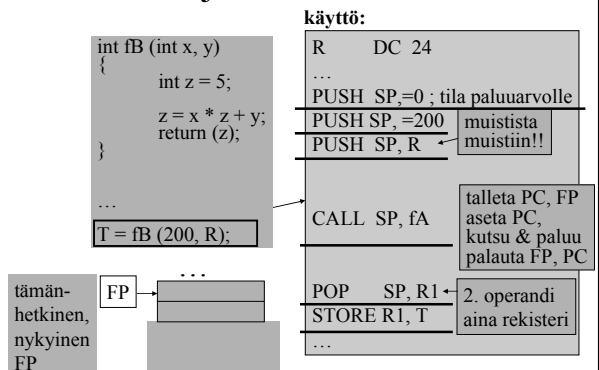

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

11

Aliohjelmaesimerkki (13)

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

12

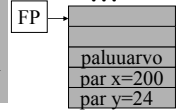
Aliohjelmaesimerkki (ei anim)

```
int fB (int x, y)
{
    int z = 5;
    z = x * z + y;
    return (z);
}
...
T = fB (200, R);
```

käyttö:

```
R    DC 24
...
PUSH SP,=0 ; ret. value space
PUSH SP,=200 ; muistista
PUSH SP, R   ; muistiin!!
...
CALL SP, fA ; talleta PC, FP
              ; aseta PC,
              ; kutsu & paluu
              ; palauta FP, PC
...
POP  SP, R1  ; 2. operandi
STORE R1, T  ; aina rekisteri
...
```

tämän-
hetkinen
FP

Aliohjelma- esimerkki (11)

aliohjelman toteutus:

```
retfA EQU -4 # params
parX EQU -3
parY EQU -2
locZ EQU 1 # local vars
...
fA PUSH SP,=0 ; alloc Z
   PUSH SP, R1 ; save R1
...
LOAD R1,=5; init Z
STORE R1, locZ (FP)
...
LOAD R1, parX (FP)
MUL  R1, locZ (FP)
ADD  R1, parY (FP)
STORE R1, locZ (FP)
STORE R1, retfA (FP)
POP  SP, R1; recover R1
SUB  SP, =1 ; free Z
EXIT SP, =2 ; 2 param.
```

```
int fA (int x, y)
{
    int z = 5;
    z = x * z + y;
    return (z);
}
...
T = fA (200, R);
```

Kaikki viitteet
näihin tehdään
suhteessa FP:hen

paluuarvo

prolog
epilog

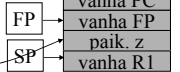
Aliohjelma- esimerkki (ei anim)

```
int fA (int x, y)
{
    int z = 5;
    z = x * z + y;
    return (z);
}
...
T = fA (200, R);
```

aliohjelman toteutus:

```
retfA EQU -4
parX EQU -3
parY EQU -2
locZ EQU 1
...
fA PUSH SP,=0 ; alloc Z
   PUSH SP, R1 ; save R1
...
LOAD R1,=5; init Z
STORE R1, locZ (FP)
...
LOAD R1, parX (FP)
MUL  R1, locZ (FP)
ADD  R1, parY (FP)
STORE R1, locZ (FP)
STORE R1, retfA (FP)
POP  SP, R1; recover R1
SUB  SP, =1 ; free Z
EXIT SP, =2 ; 2 param.
```

Kaikki viitteet
näihin tehdään
suhteessa FP:hen

Viiteparametri esimerkki (2)

(Pascal)

```
procB (x, y: int, var pZ: int)
{
    pZ = x * 5 + y;
    return;
}
...
procB (200, R, T);
```

käyttö:

```
...
PUSH SP, =200
PUSH SP, R
PUSH SP, =T ; T's address!
...
CALL SP, procB
...
; T has new value
...
```

Ei välitetä arvoa T, vaan T:n osoite.

Ainoa tapa monisanaiselle parametrille (taulukko, tietue) tai ulostuloparametreille

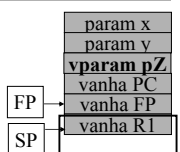
Ero C-kieleen: *pZ = x * 5 + y; ?????

Viiteparam. (jatk) (1)

```
procB (x, y: int, var pZ: int)
{
    pZ = x * 5 + y;
    return;
}
...
procB (200, R, T);
```

aliohjelman toteutus:

```
parX EQU -4 ; relative to FP
parY EQU -3
parpZ EQU -2
...
procB PUSH SP, R1 ; save R1
...
LOAD R1, parX (FP)
MUL  R1, =5
ADD  R1, parY (FP)
STORE R1, @parpZ (FP)
...
POP  SP, R1; restore R1
EXIT SP, =3 ; 3 param.
```


ks. procB.k91

Aliohjelma kutsuu funktiota (1)

itse aliohjelman

käyttö kuten ennen:

```
procC (x, y: int, var pZ: int)
{
    pZ = fA(x,y);
    return;
}
...
procC (200, R, T);
```

```
...
PUSH SP, =200
PUSH SP, R
PUSH SP, =T ; T's address
...
CALL SP, procC
...
; T has new value
...
```

Aliohjelma kutsuu funktiota (2)

aliohjelman toteutus:

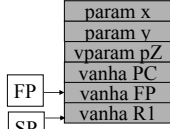
```
procC (x, y: int, var pZ:int)
{
    pZ = fA(x,y);
    return;
}
...
procC (200, R, T);
```

```
parXc EQU -4 ; relative to FP
parYc EQU -3
parpZ EQU -2 ks. procC.k91

procC PUSH SP, R1 ; save R1
      ; call fA(parXc, parYc)
      PUSH SP,=0 ; ret. value
      PUSH SP, parXc(FP)
      PUSH SP, parYc(FP)
      CALL SP, fA
      POP SP, R1
      STORE R1, @parpZ (FP)

      POP SP, R1; restore R1
      EXIT SP, =3 ; 3 param.
```

AT kuten ennen:

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

19

Rekursiivinen aliohjelma (5)

- Aliohjelma, joka kutsuu itseään
- Ei mitään erikoista muuten
- Aktivointitietue hoitaa tilanvarauksen automaattisesti paikallisille muuttujille joka kutsukerralla
- Rekursio ei onnistu, jos paikallisten muuttujien tilanvaraus aliohjelman ohjelmakoodin yhteydessä – jotkut Fortran versiot
- Joka kutsukerralla suoritetaan sama koodi-alue (aliohjelman koodi), mutta dataa varten on käytössä oma aktivointitietue

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

20

Rekursio esimerkki (1)

```
fPow (n: int)
{
    if (n=1)
        return (1);
    else
        return (n * fPower (n-1));
}
...
k = fPow (4);
```

kutsu:

```
K DC 0

; k = fPow (4)
PUSH SP,=0
PUSH SP,=4
CALL SP, fPow
POP SP, R1
STORE R1, K
```

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

21

Rekursiivinen aliohjelma (2)

```
parRet EQU -3 ks. fPow.k91
parN EQU -2

fPow PUSH SP, R1 ; save R1

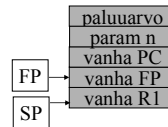
LOAD R1, parN(FP)
COMP R1,=1
JEQU One ; return 1 ?

; return fPow(N-1) * N
SUB R1, =1 ; R1 = N-1
PUSH SP, =0 ; ret. value space
PUSH SP, R1
CALL SP, fPow
POP SP, R1 ; R1 = fPow(N-1)

One MUL R1, parN(FP)
STORE R1, parRet(FP)

POP SP, R1; restore R1
EXIT SP, =1 ; 1 param.
```

```
fPow (n: int)
{
    if (n=1)
        return (1);
    else
        return (n * fPow (n-1));
}
...
k = fPower (4);
```


14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

22

KJ-palvelun kutsu (proseduraalisesti) (7)

- Samalla tavalla kuin aliohjelman kutsu
  - CALL käskyn asemesta SVC
- Tila paluuarvolle?
- Parametrit pinnoon
- SVC kutsu
- IRET paluu
- Paluuarvo (OK, virhe) pois pinosta tarkistusta varten

```
fOK = ReadBlock (fp, 64)
...
PUSH SP, =0 ;paluuarvo
PUSH SP, =FileBuffer
PUSH SP, CharCnt
PUSH SP, FilePtr

SVC SP, =ReadFile

POP SP, R1
JNZER R1, =FileTrouble
...
```

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

23

-- Luennon 4 loppu --

M. Wilkes:
EDSAC I (1949)

- rekisterit (6W), tyhjiöputkilla
- käsky- ja datamuisti, 32 elohopea-viiveputkea, 512W à 36b
- kertolasku 5.4ms, 650 IPS
- ensimmäinen "stored program" –tietokone
- 3000 tyhjiöputkea, sähkökulutus 12 kW, tila 5x4m

http://www.cl.cam.ac.uk/Relics/archive_photos.html

14/01/2003

Copyright Teemu Kerola 2003

24